

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Перший проректор НУ «ОЮА»

Аракелян М. Р.

«18» вересня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку»

рівень освіти
галузь знань
спеціальність

Третій (освітньо-науковий) рівень
08 «Право»
081 «Право»

Розробник (-и) програми: к.ю.н., доцент Єфремова Н.В.

Затверджено на засіданні кафедри історії держави і права
(протокол № 1 від 31.08.2020 р.)

Завідувач кафедри _____ (Х.Н. Бехруз)

Гарант освітньої програми _____ (О.І. Сафончик)

Перевірено
Начальник НМВ _____ (Л.В. Кузнецова)

Одеса 2020 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ					
1 – Загальна інформація					
Назва дисципліни	«Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку» Ukrainian constitutionalism: history and prospects for development				
Освітньо-наукова програма	Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня «доктор філософії» відділу аспірантури та докторантури Національного університету «Одеська юридична академія» за спеціальністю 081 «Право».				
Рівень вищої освіти	Форма навчання	Тип	Курс вивчення	Семестр вивчення	Обсяг, кредитів / год.
Третій освітньо-науковий рівень	Денна	О	2	4	3,5 / 105
	Заочна	О	2	4	3,5 / 105
Короткий опис предметної сфери	Предметом дисципліни «Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку» є вивчення процесу зародження, становлення і розвитку вітчизняного конституціоналізму на різних історичних етапах формування держави і права України. Так, зокрема, дисципліна покликана сприяти набуттю системних знань з теорії та історії вітчизняного конституціоналізму та вивченню конституційних ідей, поглядів, конституційних проєктів, процесів розробки, прийняття і змісту Конституцій України та інших конституційно-правових актів, а також практику їх застосування. Дисципліна покликана сприяти надбанню знань з історії правничих традицій в галузі конституційного права, української правової культури і всебічного, глибокого усвідомлення цінності незалежності Української держави. Її матеріали допоможуть здобувачам розширити свої уявлення про систему європейських цінностей права та про надбання української правової культури.				
Викладач навчальної дисципліни	Єфремова Наталя Володимирівна , доцент кафедри історії держави і права, Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент, Одеса, вул. Академічна, 2, каб. 505 контактний телефон + 38-067-276-27-64, контактна електронна адреса history@onua.edu.ua				
Мова викладання	Українська				
Передумови	Вивчається одночасно з вивченням дисциплін: Діалог правових культур, Історія і перспективи української державності, та ін.				
Постреквізити	Є підґрунтям вивчення дисциплін : Сучасні філософсько-правові доктрини, Доктрина прав людини, Міждисциплінарні дослідження в юриспруденції та ін.				
2. Структура навчальної дисципліни					
Види навантаження				Години	
				д. ф.	з. ф.
Кількість кредитів/год				3,5/105	3,5/105
Усього годин аудиторної роботи, у т.ч.:				30	8
• лекційні заняття, год.				20	4
• практичні заняття, год.				10	4
• семінарські заняття, год.				--	--
• лабораторні заняття, год.				--	--
Усього годин самостійної роботи, у т.ч.:				75	97
• контрольні роботи, к-сть/год.				--	--
• індивідуальне науково-дослідне завдання, год.				--	--

• підготовка до аудиторних занять та контрольних заходів, год.		75	97
Залік		+ (4 семестр)	
3 – Мета і завдання навчальної дисципліни			
Мета навчальної дисципліни	Метою викладення навчальної дисципліни «Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку» є концептуалізація відомостей про сукупність ідей та уявлень про роль конституції у суспільстві та відповідне їх втілення у політико-правових відносинах, а також про генезу конституційного права на різних історичних етапах формування держави і права України. Здобуті у процесі вивчення дисципліни знання, здобувач зможе застосувати як у своїх наукових дослідженнях так і в процесі правотворчої діяльності. При цьому, задоволення пізнавальної потреби здобувачів вищої освіти, які вивчають зазначену дисципліну також доцільно зв'язати з вихованням у них духу національної свідомості. А сприяння підвищенню якості володіння історичними знаннями, у свою чергу дозволить їм всебічно і глибоко усвідомлювати цінності незалежності Української держави та її місце в історії Європи. Разом з тим, отриманий ними аналіз значення конституціоналізму як механізму взаємодії суспільства і держави дозволить здобувачу бути більш обізнаним на практиці.		
Результати навчання дисципліни			
Символ ПРН	Після успішного завершення курсу цієї навчальної здобувач вищої освіти буде:	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання досягнення ПРН
ПРНК05 ПРНК02	Володіючи знаннями з історії українського конституціоналізму та перспектив його розвитку вміти виділяти особливості сучасних загально-теоретичних концепцій у сфері тлумачення держави та права як суспільного явища чи окремих його галузей та інститутів, а також емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.	Лекції, практичні заняття	Усне опитування, перевірка самостійної роботи
ПРНК06 ПРНК07	Розуміти загальну логіку, закономірності та хронологію становлення системи права в контексті історії державотворчих процесів України та Європи та бути здатним пояснювати та інтерпретувати еволюцію правової ідеї та сучасної держави зі встановленням зв'язку між сучасним станом, історичними процесами та наступними тенденціями розвитку конституційного права як явища або його окремих елементів	Лекції, практичні заняття	Усне опитування, перевірка самостійної роботи
ПРНА03 ПРНК08	Володіючи знаннями з історії українського конституціоналізму та перспектив його розвитку вміти розв'язувати наукові проблеми на основі досягнень сучасної гносеології та демонструвати глибинне розуміння доктрини прав людини, людиночентризму, правової політики та способів реалізації правових приписів крізь призму історико-правового досвіду	Лекції, практичні заняття	Усне опитування, перевірка самостійної роботи
ПРНА06 ПРНА07 ПРНП04	Володіючи знаннями з історії українського конституціоналізму та перспектив його розвитку вміти пояснювати фундаментальні аспекти правової реальності та пропонувати власні способи вирішення дослідницьких задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та	Лекції, практичні заняття	Усне опитування, перевірка самостійної роботи

	аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання, концептуалізувати відомості про вітчизняну правову традицію та поширювати ідеї оновлення в українському праві та державі		
ПРНА09 ПРНА10 ПРНК01	Володіючи знаннями з історії українського конституціоналізму та перспектив його розвитку вміти бути здатним узагальнювати закономірності розвитку українського конституціоналізму, поєднуючи теоретичні концепції та юридичні практики з подальшим формуванням відповідних концепцій щодо особливостей функціонування держави та права на різних історичних етапах їх розвитку, та демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям, сприяти захисту прав людини. Застосувати сучасні інформаційні технології для пошуку, обробки та організації наукової інформації	Лекції, практичні заняття	Усне опитування, перевірка самостійної роботи
ПРНП05 ПРНП06	Володіючи знаннями з історії українського конституціоналізму та перспектив його розвитку бути здатним до удосконалення існуючих історико-правових, філософсько-правових, теоретичних та практичних концептів функціонування держави і права та вміти адаптувати наукові здобутки та навички наукового обґрунтування до формування пропозицій щодо вдосконалення сфери функціонування конституційного права	Лекції, практичні заняття	Усне опитування, перевірка самостійної роботи

Зв'язок з програмними результатами навчання			
Шифр програмного РН	Результати навчання цієї дисципліни деталізують такі програмні результати навчання:		
ПРНК01	Застосувати сучасні інформаційні технології для пошуку, обробки та організації наукової інформації		
ПРНК02	Інтерпретувати сучасні гуманітарні дискурси		
ПРНК05	Виділяти особливості сучасних загальнотеоретичних концепцій у сфері тлумачення держави та права як суспільного явища чи окремих його галузей та інститутів		
ПРНК06	Продемонструвати інтегральне розуміння закономірностей та тенденцій розвитку філософії та теорії права, доктрини верховенства права, окремих правових галузей та інститутів		
ПРНК07	Пояснювати та інтерпретувати різні прояви правової ідеї та сучасної держави зі встановленням зв'язку між сучасним станом та новітніми процесами і тенденціями розвитку правової системи як явища або її окремих елементів		
ПРНК08	Демонструвати глибинне розуміння доктрини прав людини, людиночентризму, правової політики та способів реалізації правових приписів		
ПРНА03	Розв'язувати наукові проблеми на основі досягнень сучасної гносеології		
ПРНА06	Пояснювати фундаментальні аспекти правової реальності та засади і завдання функціонування права як соціального явища		
ПРНА07	Розкривати та застосовувати міждисциплінарні знання та творчі здібності до формування нових наукових ідей в сфері науки держави і права		
ПРНА09	Концептуалізувати відомості про вітчизняну правову традицію та поширювати ідеї оновлення в українському праві та державі		

ПРНА10	Узагальнювати закономірності розвитку української юриспруденції з точки зору поєднання в ній теоретичних концепцій та юридичної практики з подальшим формуванням відповідних концепцій щодо особливостей функціонування держави та права
ПРНП04	Інтегрувати знання і вирішити комплексні дослідницькі задачі, пов'язані з філософськими, загальнотеоретичними та практичними аспектами функціонування держави, права в цілому та окремих його галузях та інститутах
ПРНП05	Удосконалити існуючі філософсько-правові, теоретичні та практичні концепти, конструкти та теорії функціонування держави і права
ПРНП06	Адаптувати наукові здобутки та навички наукового обґрунтування до формування пропозицій щодо вдосконалення сфери функціонування права
Формування та розвиток компетентностей	
Посилання на шифр компетентності	Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей:
Компетентності інтегральні	
KI	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики
K301	Знання: найбільш передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та професійної діяльності і на межі предметних галузей
K302	Уміння: критичний аналіз, оцінка і синтез нових та складних ідей
K306	Автономність і відповідальність: соціальна відповідальність за результати прийняття стратегічних рішень
Компетентності фахові	
KФ01	Здатність до відтворення системних знань понятійного апарату, теорії, історії, новітніх напрямів та концепцій розвитку фундаментальної юриспруденції, публічного та приватного права, кримінальної юстиції
KФ02	Здатність до вільного оперування та розуміння перспектив розвитку сучасних філософсько-правових концепцій, концепцій публічного та приватного права, кримінальної юстиції
KФ03	Здатність до концептуалізації теоретичних та емпіричних знань філософії та історії права, кримінальної юстиції, публічного та приватного права
KФ04	Здатність до розробки нових підходів, пов'язаних з визначенням, дослідженням та вдосконаленням аксіологічних, герменевтичних, антропологічних та інших аспектів держави та права
KФ05	Здатність до розробки актуальних міждисциплінарних науково - дослідницьких та методологічних програм у сфері осмислення та вдосконалення функціонування держави та права
KФ06	Здатність наукового мислення про право і державу, що відповідає уявленням про наступність та новаційність у правовому розвитку
KФ07	Здатність до формування філософсько-правових, компаративістських, публічно-правових та приватноправових концептів, конструктів і теорій середнього рівня і доведення їх до рівня прикладних наукових розробок і науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання і правозастосування

Технологія навчання дисципліни	Змішане навчання через поєднання аудиторної форми з самостійною роботою здобувача вищої освіти з забезпеченням отримання дистанційних консультацій у разі потреби.
--------------------------------	--

4. Програма та тематичний план навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни	«Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку»
--------------------------------	--

Лекційні заняття

Символ одиниці змісту	Опис змісту навчання (теми або види навчальної активності)	Посилання на РН дисципліни	години	
			д. ф.	з. ф.
Лекція 1	Предмет і мета дисципліни «Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку», його періодизація та методи дослідження	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	2
Лекція 2	Конституціоналізм як суспільне явище та процес його формування у розвинутих країнах світу	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0
Лекція 3	Виникнення конституційно-правових ідей та явищ в Україні у другій половині XVI – початку XVIII ст.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	2
Лекція 4	Конституційна і політико-правова думка України XVIII ст.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0
Лекція 5	Становлення українського конституціоналізму за часів Російської імперії у XIX та на початку XX ст	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0
Лекція 6	Становлення вітчизняного конституціоналізму на західноукраїнських землях у другій половині XIX – початку XX ст.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0
Лекція 7	Розвиток вітчизняного конституціоналізму за доби Української революції 1917-1921 рр.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0
Лекція 8	Конституційне будівництво у радянський період (1919-1991 рр.)	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0
Лекція 9	Конституційний процес в Україні у період з 1996 по 2004 рр	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0
Лекція 10	Проблеми реформування Конституції України на сучасному етапі	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0

Практичні заняття

Символ одиниці змісту	Опис змісту навчання (теми або види навчальної активності)	Посилання на РН дисципліни	години	
			д. ф.	з. ф.
№ 1	Предмет і мета дисципліни «Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку», його періодизація та методи дослідження	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0
№ 2	Виникнення конституційно-правових ідей та явищ в Україні у другій половині XVI – початку XVIII ст.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	2
№ 3	Становлення вітчизняного конституціоналізму на західноукраїнських землях у другій половині XIX – початку XX ст.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0

№ 4	Розвиток вітчизняного конституціоналізму за доби Української революції 1917-1921 рр.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	2
№ 5	Конституційне будівництво у радянський період (1919-1991 рр.)	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	2	0

Самостійна робота

Символ одиниці змісту	Опис змісту навчання (теми або види навчальної активності)	Посилання на РН дисципліни	Год.	
			д. ф.	з. ф.
Тема 1	Предмет і мета дисципліни «Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку», його періодизація та методи дослідження	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	5	7
Тема 2	Конституціоналізм як суспільне явище та процес його формування у розвинутих країнах світу	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	6	10
Тема 3	Виникнення конституційно-правових ідей та явищ в Україні у другій половині XVI – початку XVIII ст.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	8	10
Тема 4	Конституційна і політико-правова думка України XVIII ст.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	8	10
Тема 5	Становлення українського конституціоналізму за часів Російської імперії у XIX та на початку XX ст	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	8	10
Тема 6	Становлення вітчизняного конституціоналізму на західноукраїнських землях у другій половині XIX – початку XX ст.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	8	10
Тема 7	Розвиток вітчизняного конституціоналізму за доби Української революції 1917-1921 рр.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	8	10
Тема 8	Конституційне будівництво у радянський період (1919-1991 рр.)	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	8	10
Тема 9	Конституційний процес в Україні у період з 1996 по 2004 рр.	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	8	10
Тема 10	Проблеми реформування Конституції України на сучасному етапі	ПРНК 01, 02,05,06,07,08; ПРНА 03,06,07,09,10; ПРНП 04,05,06	8	10

Список основних джерел	1. Антологія української юридичної думки : В 10 т. / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, упоряд.: В.Д. Бабкін, І.Б. Усенко та ін. К. : Юрид. книга, 2002 . 2. Введение в украинское право. 2-е издание. / Отв. редакторы: доктора юрид. наук,
------------------------------	---

Список додаткових джерел	професор Кивалов С.В., доктор юрид. наук, професор Оборотов Ю.Н. Одеса: Изд-во «Юридична література», 2009. 665 с. 3.Слюсаренко А., Томенко М. Історія української конституції. К.: Видавництво Право, 1993. 464 с. 4.Історія українського парламентаризму. від допарламентських форм організації політичного життя до сьогодення / голова ред. ради В.М. Литвин; кер. авт. кол. В.А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Вид-во "Дніпро", 2010. 636 с. 5.Козаченко А. І. Історія розвитку конституціоналізму в Україні: Навч. посібник. Полтава: "Астроя", 2020. 217 с. URL: http://pli.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%90.%D0%86-%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BC%D1%83-%D0%B2-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%961.pdf 6.Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм: Монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 560 с. URI: http://hdl.handle.net/11300/965 7.Правова доктрина України у 5-ти томах / Тацій В Я: Святоцький О Д: Максимов С І: За заг ред Петришина О В Харків : Право, 2013. Т. 1: Загальнотеоретична та історична юрисприденція. Т. 2: Публічно-правова доктрина України. Т. 3: Доктрина приватного права України. Т. 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права. Т. 5 Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку. 8.Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики (до 20-ї річниці Конституції України): матеріали наук. семінару (24 червня 2016 року) упор. М. В. Коваль. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 372 с. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/seminar_24_06_2016.pdf 9.Українська Центральна Рада. Документи і матеріали : У 2-х т. Т. 2. (10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р.) / Ред. кол. В. А. Смолій, В. Ф. Верстюк та ін. Київ : Наук. думка, 1996. 10. Юридична енциклопедія / ред. Ю. С. Шемшученко [та ін.] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998-2004 . 1. Антологія конституційного процесу в сучасній Україні / Автор-укладач В. Мусіяка. Центр Разумкова. Київ : Вид-во "Заповіт", 2017. URL: http://www.gazumkov.org.ua 2. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2018. 3. Габінет Д. А. Ідеї парламентаризму в проектах конституцій незалежної Української держави періоду між світовими війнами // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія Право. Вип. 33. Історія конституційного законодавства України: зб.док. /упоряд. В.Д. Гончаренко. Харків:Право, 2007.256 с. 4. Козаченко А. І. Наукові погляди на проблему історії виникнення вітчизняного конституціоналізму // Теорія і практика правознавства: електр. наук. фах. вид. НІОУ ім. Я. Мудрого. 2016. № 1(9). URL : http://nauka.jrakademy.kharkov.ua 5. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан та ін. ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А.
--------------------------	--

	Єзерова. Одеса : Юридична література, 2017. URI: http://hdl.handle.net/11300/7800 6. Народна Конституція. Обговорюємо проект Конституції Президента України Віктора Ющенка. Київ : “Фонд Спадщина”, 2009. 7. Оніщук М. В. Український конституціоналізм: виміри модернізації (вибрані статті). Київ : Юрінком Інтер, 2013. 120 с. 8. Орзих М. Современный конституционализм в Украине: Введение в украинское конституционное право / М. Орзих, А. Крусян. Киев : Алерта, 2006. URI: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=SUBJECT&P21DBN=UKRLIB 9. Тисяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. / голова ред. кол., наук. ред. Т. Гунчак. К. : Дніпро, 2001. 10. Федоренко В. Конституціоналізм і революції // Право України: юридичний журнал. 2018. № 4.
Інформаційні ресурси	Силабус навчальної дисципліни «Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку» URL : http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14607 Робоча програма навчальної дисципліни «Український конституціоналізм: історія та перспективи розвитку» URL : http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14607 “ExLibris” – режим доступу: http://exlibris.org.ua/ “Літера” – режим доступу: http://litera-ua.livejournal.com/8211.html “Електронна бібліотека Князева” – режим доступу: http://ebk.net.ua/index.htm/ “Чтиво” [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://chtyvo.org.ua/; своєрідна цифрова бібліотека порталу “Гуртом” (перший український торренттрекер) Друкована література // Hurtom – торрент-толока: перший український торрент-трекер. URL : http://toloka.hurtom.com/viewforum.php?f=11 Портал Національної бібліотеки України ім. Вернадського (НБУВ) http://www.nbuv.gov.ua/ Портал Інституту історії України НАН України http://www.history.org.ua/ http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html – каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України. http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html – каталог наці. бібліотек країн світу. http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html – каталог електронних бібліотек України http://www.lib.com.ua/ – електронна бібліотека http://www.ebk.net.ua – повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).
6. Контрольні заходи	
Методи діагностики знань	<i>Форми поточного контролю знань:</i> опитування на практичних заняттях, усне повідомлення, можливі реферати. <i>Форми підсумкового контролю знань:</i> залік у 4-му семестрі.
7. Інші застереження щодо вивчення навчальної дисципліни	
Вимоги викладача	Регулярне відвідування лекційних та практичних занять, попереднє ознайомлення з рекомендованою літературою та з пам’ятками права є необхідною умовою. Здобувач повинен вести зошит для роботи на практичних заняттях та для виконання самостійної роботи.
Припущення основних проблем, пов'язаних з реалізацією курсу	Труднощі при перекладі окремих застарілих термінів зі староруської, польської та латинської мов.